

Verslag Vissennetwerk 7 juni 2023 “Zoet-zoutovergangen en vis”

Locatie: Zoet of Zout, Stellendam.

Dagvoorzitter: Pieter Beeldman

Pieter Beeldman (RWS) – Wil een haring door de Kier?

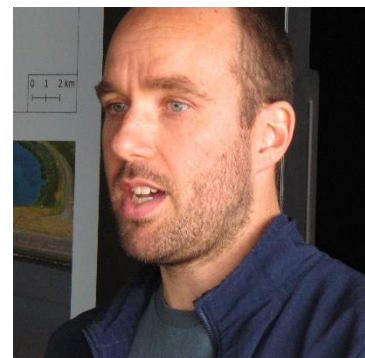
Omdat Koen Workel verhinderd is geeft Pieter Beeldman de eerste presentatie. De sluizen bij het Haringvliet worden nu gebruikt voor de zoetwatervoorziening in het gebied en om zout water buiten te houden, dit is een belangrijke randvoorwaarde in het gebruik van de sluizen. Rijnafvoer is daarom zeer bepalend in het toepassen van de Kier. Middels gezenderde vissen wordt inzicht verkregen welke vissen wanneer door de Kier trekken. Er is een verschil tussen intrek van zoetwater- en zoutwatersoorten. Haring komt talrijk door de Kier heen, maar komen niet ver oostwaarts voor in het Haringvliet. Vanwege de randvoorwaarden in het gebruik van de sluizen zijn er bepaalde beperkingen binnen het Haringvliet als leefgebied voor de vis.

Vragen

- *Vraag:* Als je het hebt over leefgebied, waar denk je dan aan? Hoe moet dit gebied ingericht worden om wel beter leefgebied te creëren?
Antwoord: We hebben geleerd dat brak water niet gerealiseerd wordt in het gebied. De sterke gelaagdheid met zoet water bovenop zout water blijft. De overgangszone lijkt meer aan de buitenkant te liggen. Het leefgebied aanpassen vraagt om rigoureuze aanpassingen. Een zoet systeem lijkt de realiteit.
- *Vraag:* Heeft dit project de doelen ook bijgesteld?
Antwoord: Nee, het doel was om juist de migrerende soorten beter te bedienen. Dus het gaat vooral om het verbeteren van de optrekbaarheid.
- *Cees den Haan:* Wat is jullie referentiekader voor dit gebied?
Antwoord: Op basis van een planstudie is gekeken naar meerdere varianten voor dit gebied. Meest uitgebreid was de ‘Oosterschelde variant’, waarbij de sluizen alleen dicht zouden gaan bij een storm. De Kier was een mindere variant. Uiteindelijk is de Kier de gekozen variant geworden.

Sanne Ploegaert (RAVON) – Passagecheck Bathse Spuisluis: Efficiëntie van de zout-zoet vismigratievoorziening voor glasaal

Gaat over testen van een vismigratiemiddel voor glasaal, hoe goed deze passeerbaar is voor glasaal. De Bathse Spuisluis heeft een grote afvoer en daarmee grote lokstroom in de Westerschelde. Hiermee heeft deze locatie grote potentie voor vismigratie. In een spuikoker zit een vismigratievoorziening. Deze is maximaal 10 minuten open voor glasaalintrek. Middels merkterugvangsonderzoek is de efficiëntie van de vismigratievoorziening bekeken. De uitspoeling van glasaal is zeer groot, klein deel trekt effectief door de voorziening heen. Bij spuien is de kans groot op uitspoeling voor glasaal. Bij regulier spuiproces lijkt zich geen ophoping van glasaal te vormen, en is er sprake van een mismatch met intrek en spuien. Bij aanpassing van spuicyclus met spuistop komen veel grotere aantallen in de ophoping voor. Bij een test met habitatgebruik van glasaal in het gebied lijkt een groot deel weer terug naar de sluis te trekken. Bij de sluis zijn meerdere

mogelijkheden om de intrek van glasaal te optimaliseren. Conclusie is dat deze locatie een enorme potentie heeft voor de intrek van glasaal.

Vragen

- *Tom Buijse:* Zit dit project de Belgen niet in de weg met intrek?
Antwoord: Is dit de meest logische route voor glasaal, dat is de vraag. Ook kijken naar andere natuurlijke routes. Vanwege de grote lokstroom op deze locatie moet je iets met de verbetering hierin.
- *Jaap Geleijnse:* Wat komt er qua PFAS binnen met deze glasaal?
Antwoord: We hebben meer vervuiling dan alleen PFAS. Waterkwaliteit is ook systeemherstel, niet alleen vervuiling. Je moet het totale systeem herstellen ondanks andere mogelijke consequenties.
- *Tom Buijse:* Wat is het verschil in passeerbaarheid tussen een verdronken of beluchte spuikoker?
Antwoord: Het verschil zit in het passief en actief intrekken. Actief intrekken gebeurt hoog in de waterkolom. Bij actief intrekken is een beluchte koker inderdaad het meest effectief.
- *Johan Coeck:* Wat is de totale hoeveelheid glasaal die nu binnenkomt bij de spuisluis? En is het aanbod bij de spuisluis niet een kleine fractie van de totale hoeveelheid wat binnenkomt bij de Westerschelde?
Antwoord: Laatste vraag lastig is te beantwoorden. 18% trekt binnen wanneer spuiregime is aangepast.

Pieterjan Verhelst (INBO) – Een jaar in het kielzog van de fint

Onderzoek naar fint in de Schelde. In 1905 is de fint uitgestorven in het Schelde-systeem. In het stroomgebied van de Schelde is vanaf 2015 telemetrieonderzoek aan de fint gedaan. De finten worden met schietfuiken gevangen voor het onderzoek. Tussen 25 maart en 25 april is de intrek in Westerschelde voor paaimigratie. In juni is het grootste deel weer terug naar zee. Tussen november en maart verdwijnen de finten uit het onderzoeksgebied.

Conclusies; is de fint een kustgebonden soort? Finten kunnen honderden kilometers van hun paaigebied foerageren. Ook zijn er nog veel vragen over.

Vragen:

- *Harriët Bakker:* Er hangen ook ontvangers in het Haringvliet, zijn er ook finten waargenomen in het Haringvliet?
Antwoord: Nee, nog niet. Kan wel nog komen in de toekomst.

Edwin van der Pouw Kraan (Waterschap Noorderzijlvest) Stap voor stap naar een natuurlijkere overgang tussen Wad en Lauwersmeer

Het Lauwersmeer had rond 1960 nog een open verbinding met de zee. In 1969 afgesloten met een dijk. Hierdoor is er geen getijdenwerking meer en is er sprake van verzoeting van het systeem. Een vergelijkbare situatie met IJsselmeer. In 2018 gestart

met visvriendelijk spuibeheer, door bij gelijke waterstand met afgaand tij de sluzen te openen. En de aanleg van een nieuwe vispassage in het gebied moet de optrekbaarheid voor vissen verbeteren. Het gebiedsproces was lastig voor een betere zoet-zout overgang. Er wordt een chloride-meetnet opgezet voor monitoring, waarmee de zoutwaarden bepaald en beheerd kunnen worden in het systeem.

Vragen

- *Tom Buijse:* Wat zijn de consequenties van de zeespiegelstijging voor de ontwerpen?

Antwoord: Daar wordt rekening mee gehouden in het type vismigratievoorziening, ook in het langetermijnperspectief is hierover nagedacht. Ook in verschillende beheersmaatregelen is hier rekening mee gehouden.

- *Marjoke Muller:* Dezelfde thematiek qua zoet-zout overgang in het Haringvliet speelt wellicht ook in het Lauwersmeer?

Antwoord: We kijken naar de beste migratievoorziening binnen het speelveld, we zijn wel bewust van de beperkingen en dat er een minder mooie zoet-zout overgang mogelijk is.

- *Erwin Winter:* Is een natuurlijke getijdenwerking mogelijk binnen gebied?

Antwoord: Een natuurlijke getijdenwerking is niet mogelijk, maar er is wel naar dit scenario gekeken.

Anke Dielissen (ARK Rewilding Nederland) - De Rijn-Maasmonding natuurlijker, veiliger en leefbaarder

ARK en WWF willen deltanatuur terugbrengen in het stroomgebied van de Rijn en de Maas. Klimaatadaptatie, vergroten natuurwaarde, hogere biodiversiteit en vergroten leefbaarheid zijn belangrijke thema's. De presentatie laat mogelijke toekomstscenario's zien voor het ruimtelijke gebruik en de toekomstbestendigheid voor Nederland. Aanpassen watersystemen met een paar hoofd-ingrediënten. Een ingrediënt is ander ruimtegebruik rondom de dijken, maar ook een andere inrichting en gebruik van de vaarwegen en zoetwater-infrastructuur. De voordelen zijn groter dan de kosten van deze aanpassingen. ARK roept op tot het starten van pilots.

Vragen

- *Niels Brevé:* Is het een idee om zoutputten te plaatsen aan de buitenkant van de dijken en die aan de binnenkant ondieper te maken?

Antwoord: Door natuurlijke sedimentstromen te gebruiken zullen deze kuilen vanzelf dichtslibben, mogelijk kunnen deze nog actief aangevuld worden.

Wouter Quist (RWS) - De waarde van de Zuidwestelijke delta voor vis nu, en in de toekomst

Wat is de waarde van de Zuidwestelijke Delta voor vis? De Zuidwestelijke Delta is een gebied met zoet-zoutovergangen waar drie rivieren samenkomen en wat paai- en opgroeigebied en foerageergebied biedt voor vissen. Er zijn verschillende habitats in het stroomgebied aanwezig. Dit gebied is van internationaal belang vanwege de estuaria, dit zijn biodiversiteitshotspots. Op dit moment wordt naar dit gebied gekeken per apart

KRW-lichaam, maar eigenlijk zou dit gebied in samenhang moeten worden gezien, een volledige stroomgebiedsbenadering. Dit vraagt om overstijgend beheer tussen waterbeheerders. Ook de intrek van glasaal integraal bekijken. Ook de interactie tussen verschillende soortgroepen in het gebied moet integraal bekeken worden. De Rijn-Maas-Scheldemonding, dit moet in samenhang gezien worden. De rest van de presentatie wordt snel doorheen gegaan vanwege tijdgebrek.

Vragen

- *Gert van Manen*: Hoe staat de intrek van vis in dit gebied ten opzichte van de rest van Nederland?
Antwoord: Vis komt met getijdenstroom mee, en daarmee is de grootste getijdenstroom de eerste ingang die ze tegenkomen. Dit maakt de delta zeer belangrijk als het gaat om optrekbaarheid voor vis ten opzichte van de rest van Nederland, maar dit is wel een aanname.
- *Sanne Ploegaert*: Er is geen lokkende werking bij de Oosterschelde. Moeten we andere zeearmen niet interessanter maken voor vis met lokstromen?
Antwoord: De potentiële waarde kan je naar voren halen. Op langere termijn moeten er sowieso maatregelen getroffen worden op het gebied van optrekbaarheid. Op langere termijn kan de Oosterschelde misschien zelfs concurreren met Westerschelde.
- *Niels Brevé*: Pakt de vis niet gewoon de hoofdstroom via Antwerpen en Rotterdam?
Antwoord: In de regel wel, al is er twijfel over de Schelde bij de lokstroom van de Bathse spuisluis. De hoofdstroom zou hier zomaar vanuit het Volkerak-Zoommeer kunnen komen.
- *Martijn schiphouwer*: Is er in België meer aantrek van glasaal vanwege die grote afvoer door de Bathse spuisluis?
Antwoord: Mogelijk meer glasaal intrek naar België vanwege hoge uitvoer door Volkerak-Zoommeer.

Pitches

Marcel Klinge (Witteveen en Bos) - Zoet-zout overgang Den Oever

Gaat over een variantenstudie van december 2022 tot maart 2024. Met een geleidelijke zoet zout overgang als ambitie, inclusief maatregelen voor betere beheersing zoutindringing. Deze ontwerpen zijn binnen bepaalde randvoorwaarden gemaakt. Hier zijn uiteindelijk 8 ontwerpvarianten uit voort gekomen.

Erik Bruins Slot (Provincie Fryslân) – Update Vismigratierivier, stand van zaken

Erik was verhinderd, daarom werd een filmpje afgedraaid waarin hij een update gaf van de Vismigratierivier,

Mick Vos (RAVON) – Sneak preview kustvissengids

RAVON komt met een nieuwe determinatiegids voor kustvissen. Deze gids is voor alle doelgroepen te gebruiken. Elke soort wordt beschreven en met behulp van veel beeldmateriaal worden de uiterlijke kenmerken toegelicht. Wordt einde van 2023 opgeleverd.

Melanie Meijer zu Slochteren (WUR) – Passagegedrag van grote anadrome vissen bij de Haringvlietdam: gevolgen voor sluisbeheer en populatieherstel.

Onderzoek naar grote trekvis en de invloed en gebruik van migratiebarrières. Hiervoor is oude data gebruikt aangevuld met nieuw telemetrieonderzoek. De eerste data van de receivers komen in oktober 2023.

Vraag: Zijn er meer receivers verder stroomopwaarts, bijvoorbeeld de Maas?

Antwoord: Momenteel nog niet, hopelijk komen er in de toekomst meer receivers.

Na de afsluiting van het binnenprogramma was er een excursie, georganiseerd door RAVON: met de broedzegen werden een aantal zegentrekken gedaan, eerst aan de zoete kant van de Haringvlietdam en daarna aan de zee kant. De verschillende zegentrekken leverden een diversiteit aan vissoorten op, met zowel aan de binnen- en buitenkant van de sluis zoetwater- en zeevissoorten.

===

Met dank aan Niels Houben voor de verslaglegging. Foto's onder: Wilco de Bruijne.

